

روان‌شناسی بالینی

کودک و نوجوان

(با تجدید نظر کلی بر اساس DSM-5)

تألیف

دکتر محمد خدایاری فرد

استاد دانشگاه تهران

دکتر فرامرز سهراچی

استاد دانشگاه علامه طباطبائی

انتشارات آوای نور

تهران - ۱۳۹۷

سرشناسه	:	خدایاری فرد، محمد، ۱۳۲۹ -
عنوان و نام پدیدآور	:	روان شناسی بالینی کودک و نوجوان (با تجدیدنظر کلی براساس DSM-۵) /تالیف محمد خدایاری فرد، فرامرز سهرابی. [اوپراست ۲].
وضعیت ویراست	:	تهران : آوای نور، ۱۳۹۷.
مشخصات نشر	:	۴۹۶ ص.
مشخصات ظاهری	:	شابک
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۳۶۱-۴
وضعیت فهرست نویسی	:	قیبا
یادداشت	:	چاپ سوم.
یادداشت	:	واژه نامه.
یادداشت	:	کتابنامه.
یادداشت	:	نمایه.
موضوع	:	روان شناسی بالینی کودکان Clinical child psychology
موضوع	:	کودکان -- روان شناسی Child psychology
موضوع	:	نوجوانان -- روان شناسی Adolescent psychology
موضوع	:	کودکان -- آسیب شناسی روانی Child psychopathology
موضوع	:	نوجوانان -- آسیب شناسی روانی Adolescent psychopathology
موضوع	:	سهرابی، فرامرز، ۱۳۳۵ -
شناسه افزوده	:	رده بندی کنگره
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۷/۵۰۳RJ /۴۹

این اثر مشمول قانون حمایت مؤلفان و مصنفان بوده و هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه ناشر نشر یا پخش نماید مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

روان‌شناسی بالینی کودک و نوجوان (با تجدید نظر کلی براساس DSM-۵)

تألیف: دکتر محمد خدایاری فرد - دکتر فرامرز سهرابی

ناشر: انتشارات آوای نور

چاپ: سوم ۱۳۹۷

صفحه‌آرا: منیرالسادات حسینی

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۳۶۱-۴

تهران - خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان شهیدوحید نظری - پلاک ۹۹

تلفن: ۶ - ۶۶۹۶۷۳۵۵ / نمابر: ۶۶۴۸۰۸۸۲

قیمت ۴۰۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

پیشگفتار..... ۱۸

Error! Bookmark not defined...... فصل یکم: کلیات

Error! Bookmark not defined. ....تعریف روان‌شناسی بالینی

Error! Bookmark not defined. ....وجه اشتراک و افتراق روان‌شناسی بالینی با آسیب‌شناسی روانی

Error! Bookmark not defined. ....تفاوت بین روان‌شناسی بالینی، روان‌پزشکی و مشاوره

Error! Bookmark not defined. ....تفاوت بین کودکان، نوجوانان و بزرگسالان

Error! Bookmark not defined. ....روان‌شناسی بالینی کودک و نوجوان

Error! Bookmark not defined. ....پدیدآیی روان‌شناسی بالینی کودک و نوجوان

Error! Bookmark not defined. ....سابقه علمی روان‌شناسی بالینی کودک و نوجوان

Error! Bookmark not defined. ....راهنمای تشخیصی و آماری اختلال‌های روانی (DSM)

Error! Bookmark not defined. ....معرفی DSM-۵

Error! Bookmark not defined. ....تفاوت طبقه‌بندی اختلال‌های روانی در DSM-IV-TR و DSM-۵

Error! Bookmark not defined. ....تغییرات مربوط به تشخیص‌های کودکان در DSM-۵

Error! Bookmark not defined. ....ملاک‌های دقیق‌تر

Error! Bookmark not defined. ....خلاصه فصل

Error! Bookmark not defined...... فصل دوم: روش‌های تحقیق در روان‌شناسی

Error! Bookmark not defined. ....بالینی کودک و نوجوان

Error! Bookmark not defined. ....تحقیق پیمایشی

Error! Bookmark not defined. ....تحقیق همبستگی

Error! Bookmark not defined. ....روش اقدام‌پژوهی

Error! Bookmark not defined. ....روش موردپژوهی

Error! Bookmark not defined. ....تحقیق پس‌رویدادی

Error! Bookmark not defined. ....روش آزمایشی

Error! Bookmark not defined. ....طرح تک‌آزمودنی

Error! Bookmark not defined. ....خلاصه فصل

Error! Bookmark not defined...... فصل سوم: روش‌های سنجش و ارزیابی در روان‌شناسی بالینی کودک و نوجوان

Error! Bookmark not defined. ....سنجش بالینی

Error! Bookmark not defined. ....اهداف سنجش بالینی

Error! Bookmark not defined. ....فرایند سبکا در سنجش روان‌شناسی بالینی کودک

Error! Bookmark not defined. ....روش مشاهده

Error! Bookmark not defined. ....روش مصاحبه

Error! Bookmark not defined. ....آزمون‌های روانی

Error! Bookmark not defined. ....مقیاس‌های درجه‌بندی

Error! Bookmark not defined. ....شرح حال نویسی

Error! Bookmark not defined. ....الگوهای سنجش درمان

Error! Bookmark not defined. ....الگوی آماری تحلیل‌های چندمتغیری

Error! Bookmark not defined. ....الگوی سنخ‌های شخصیت

Error! Bookmark not defined. ....الگوی تحولی

Error! Bookmark not defined. ....الگوی نظام‌دار

Error! Bookmark not defined. ....نظریه یادگیری اجتماعی کاربردی: رفتاردرمانی

Error! Bookmark not defined. ....تحلیل عملکردی

Error! Bookmark not defined. ....الگوی شناختی - رفتاری

Error! Bookmark not defined. ....مشخصات الگوهای متفاوت درمانی

Error! Bookmark not defined. ....ارزیابی روان‌شناختی

Error! Bookmark not defined. ....مقیاس‌های درجه‌بندی رفتار کودکان

Error! Bookmark not defined. ....سیاهه اضطراب حالت - صفت کودکان

Error! Bookmark not defined. ....پرسشنامه نشانگان کودک و نوجوان

Error! Bookmark not defined. ....مقیاس خودپنداره کودکان

Error! Bookmark not defined. ....پرسشنامه سبک اسنادی کودکان

Error! Bookmark not defined. ....آزمون ترسیم آدمک گودیناف

Error! Bookmark not defined. ....آزمون افسردگی کودکان ماریاکوس

Error! Bookmark not defined. ....پرسشنامه افسردگی کودکان

Error! Bookmark not defined. ....آزمون جملات ناتمام ساکس و لوی

Error! Bookmark not defined. ....آزمون اندریافت کودکان

Error! Bookmark not defined. .... آزمون خانه، درخت، شخص
Error! Bookmark not defined. .... خلاصه فصل

Error! Bookmark not defined. ..... فصل چهارم: اختلال‌های افسردگی و دوقطبی

Error! Bookmark not defined. .... در کودکان و نوجوانان

Error! Bookmark not defined. .... افسردگی در نوجوانان

Error! Bookmark not defined. .... شیوع افسردگی در کودکان

Error! Bookmark not defined. .... شیوع افسردگی در نوجوانان

Error! Bookmark not defined. .... تفاوت‌های جنسیتی

Error! Bookmark not defined. .... ابعاد بالینی افسردگی در نوجوانان

Error! Bookmark not defined. .... روند اختلال افسردگی در کودکان

Error! Bookmark not defined. .... نشانه‌های رایج افسردگی در نوجوانی

Error! Bookmark not defined. .... طبقه‌بندی اختلال‌های افسردگی در کودکان

Error! Bookmark not defined. .... مسائل مفهومی و روش‌شناختی در افسردگی کودکان

Error! Bookmark not defined. .... افسردگی و خودکشی در نوجوانان

Error! Bookmark not defined. .... نظریه‌های سبب‌شناسی افسردگی در کودکی و نوجوانی

Error! Bookmark not defined. .... نظریه‌های زیست‌شناختی و زیست‌شیمیایی افسردگی در نوجوانی

Error! Bookmark not defined. .... نظریه ژنتیکی افسردگی در نوجوانی

Error! Bookmark not defined. .... مغز و شیمی اعصاب

Error! Bookmark not defined. .... نظریه‌های روان‌پویشی

Error! Bookmark not defined. .... مدل‌های شناختی

Error! Bookmark not defined. .... نظریه شناختی-بک

Error! Bookmark not defined. .... نظریه ناامیدی

Error! Bookmark not defined. .... نظریه خودکنترلی ریهم

Error! Bookmark not defined. .... نظریه‌های رفتار لوینسون

Error! Bookmark not defined. .... مدل‌های مرتبط با محیط خانواده

Error! Bookmark not defined. .... تنش‌های زندگی و محیط اجتماعی

Error! Bookmark not defined. .... رویکرد یکپارچه رشدی

Error! Bookmark not defined. ....سنجش افسردگی در کودکان و نوجوانان

Error! Bookmark not defined. ....پرسشنامه‌های خودگزارش‌دهی

Error! Bookmark not defined. ....درمان افسردگی کودکان

Error! Bookmark not defined. ....دارودرمانی

Error! Bookmark not defined. ....روان‌درمانگری

Error! Bookmark not defined. ....بازی‌درمانی

Error! Bookmark not defined. ....درمان منطقی-هیجانی

Error! Bookmark not defined. ....درمان شناختی‌بک

Error! Bookmark not defined. ....درمان رفتاری لوینسون

Error! Bookmark not defined. ....درمان خودکنترلی

Error! Bookmark not defined. ....درمان مبتنی‌بر حل مسئله

Error! Bookmark not defined. ....خانواده‌درمانی

Error! Bookmark not defined. ....مطالعات انجام‌گرفته دربارهٔ روان‌درمانگری کودکان افسرده

Error! Bookmark not defined. ....درمان افسردگی نوجوانان

Error! Bookmark not defined. ....میانجی‌های نتایج درمانی

Error! Bookmark not defined. ....اختلال دوقطبی

Error! Bookmark not defined. ....ملاک‌های شیدایی در کودکان

Error! Bookmark not defined. ....موانع تشخیصی اختلال دوقطبی نوجوانی

Error! Bookmark not defined. ....علل و سبب‌شناسی اختلال دوقطبی

Error! Bookmark not defined. ....درمان اختلال دوقطبی

Error! Bookmark not defined. ....شیوع اختلال دوقطبی

Error! Bookmark not defined. ....شرایط همبود با اختلال دوقطبی در کودکان و نوجوانان

Error! Bookmark not defined. ....خودکشی و شبه‌خودکشی در نوجوانان

Error! Bookmark not defined. ....شیوع خودکشی

Error! Bookmark not defined. ....سن

Error! Bookmark not defined. ....سوگیری جنسیتی و جنسی

Error! Bookmark not defined. ....نژاد و قومیت

Error! Bookmark not defined. ....تصویر بالینی

Error! Bookmark not defined.	..... انواع خودکشی
Error! Bookmark not defined.	..... مراحل خودکشی
Error! Bookmark not defined.	..... عوامل خطر آفرین در خودکشی
Error! Bookmark not defined.	..... عوامل تحولی و تاریخچه‌ای
Error! Bookmark not defined.	..... عوامل موقعیتی
Error! Bookmark not defined.	..... عوامل روان‌شناختی
Error! Bookmark not defined.	..... اقدام‌های بالینی در زمینه خودکشی
Error! Bookmark not defined.	..... ارزیابی
Error! Bookmark not defined.	..... مداخله
Error! Bookmark not defined.	..... پس‌مدخله
Error! Bookmark not defined.	..... پیشگیری
Error! Bookmark not defined.	..... خلاصه فصل
Error! Bookmark not defined.	..... فصل پنجم: اختلال‌های اضطرابی در کودکان و نوجوانان
Error! Bookmark not defined.	..... تعریف ترس و اضطراب
Error! Bookmark not defined.	..... الگوی سه‌مؤلفه‌ای
Error! Bookmark not defined.	..... مفهوم عاطفه منفی
Error! Bookmark not defined.	..... روند تحولی ترس‌های کودکی و نوجوانی
Error! Bookmark not defined.	..... نشانه‌های بالینی ترس و اضطراب
Error! Bookmark not defined.	..... اختلال‌های اضطرابی در کودکان و نوجوانان
Error! Bookmark not defined.	..... ابعاد و روندهای اساسی در اختلال‌های اضطرابی
Error! Bookmark not defined.	..... اختلال اضطراب جدایی
Error! Bookmark not defined.	..... لالی انتخابی
Error! Bookmark not defined.	..... هراس‌های خاص
Error! Bookmark not defined.	..... هراس اجتماعی (اضطراب اجتماعی)
Error! Bookmark not defined.	..... وحشت‌زدگی (اختلال پانیک)
Error! Bookmark not defined.	..... اختلال اضطراب فراگیر
Error! Bookmark not defined.	..... رفتار امتناع از مدرسه
Error! Bookmark not defined.	..... اختلال‌های نقص توجه و اضطراب

Error! Bookmark not defined.	زمینه‌های خلقی و اضطراب
Error! Bookmark not defined.	نظریه‌های سبب‌شناختی
Error! Bookmark not defined.	نظریه‌های زیست‌شناختی
Error! Bookmark not defined.	فرضیهٔ ژنتیک
Error! Bookmark not defined.	فرضیهٔ گابا
Error! Bookmark not defined.	فرضیهٔ تولید آدرنالین - تولید نورآدرنالین
Error! Bookmark not defined.	نظریه‌های روان‌شناختی
Error! Bookmark not defined.	نظریه‌های روان‌تحلیل‌گری
Error! Bookmark not defined.	نظریهٔ شناختی‌بک
Error! Bookmark not defined.	نظریهٔ رشد نهفته
Error! Bookmark not defined.	فرضیه‌های نظام‌های خانوادگی
Error! Bookmark not defined.	سنجش ترس و اضطراب در کودکان و نوجوانان
Error! Bookmark not defined.	مصاحبه‌ها
Error! Bookmark not defined.	پرسشنامه‌های بالینی
Error! Bookmark not defined.	سنجش‌های خودگزارش‌دهی از اضطراب
Error! Bookmark not defined.	ارزیابی مشاهده‌ای
Error! Bookmark not defined.	سنجش فیزیولوژیکی
Error! Bookmark not defined.	درمان اختلال‌های اضطرابی در کودکان و نوجوانان
Error! Bookmark not defined.	مداخله‌های درمانی رفتاری
Error! Bookmark not defined.	شناخت - رفتاردرمانگری
Error! Bookmark not defined.	خانواده‌درمانی و مداخلهٔ والدین
Error! Bookmark not defined.	مداخلات پیشگیری‌کننده
Error! Bookmark not defined.	الگوی سه‌مؤلفه‌ای پیشگیری‌کننده
Error! Bookmark not defined.	درمان‌های شناختی- رفتاری و دارو درمانی
Error! Bookmark not defined.	خلاصهٔ فصل
Error! Bookmark not defined.	فصل ششم: وسواس - بی‌اختیاری (جبری) و اختلالات مرتبط
Error! Bookmark not defined.	اختلال وسواس-بی‌اختیاری در DSM-۵
Error! Bookmark not defined.	علائم بالینی OCD

Error! Bookmark not defined.	شیوع، سیر و هم‌ابتلایی
Error! Bookmark not defined.	ارزیابی
Error! Bookmark not defined.	نظریه‌های سبب‌شناختی
Error! Bookmark not defined.	درمان OCD
Error! Bookmark not defined.	درمان مواجهه و پیشگیری از پاسخ
Error! Bookmark not defined.	نظریه‌های شناختی
Error! Bookmark not defined.	درمان شناختی رفتاری
Error! Bookmark not defined.	اختلال بدریخت‌انگاری بدن
Error! Bookmark not defined.	بروز و سیر
Error! Bookmark not defined.	درمان
Error! Bookmark not defined.	اختلال ذخیره‌سازی (احتکار)
Error! Bookmark not defined.	بروز و سیر
Error! Bookmark not defined.	درمان
Error! Bookmark not defined.	تريکوتیلومانيا (اختلال مو‌کندن)
Error! Bookmark not defined.	شیوع
Error! Bookmark not defined.	درمان
Error! Bookmark not defined.	اختلال کندن پوست (خراشیدن پوست)
Error! Bookmark not defined.	شیوع
Error! Bookmark not defined.	درمان
Error! Bookmark not defined.	درمان شناختی رفتاری در اختلال کندن پوست خودکار
Error! Bookmark not defined.	درمان شناختی رفتاری در اختلال کندن پوست هشیارانه
Error! Bookmark not defined.	چکیده فصل
Error! Bookmark not defined.	فصل هفتم: اختلالات مرتبط با استرس و آسیب
Error! Bookmark not defined.	استرس و انطباق
Error! Bookmark not defined.	دسته‌بندی اختلالات مرتبط با آسیب در DSM-۵
Error! Bookmark not defined.	اختلال دلبستگی واکنشی و آمیختگی اجتماعی بازداری نشده
Error! Bookmark not defined.	ملاک‌های تشخیصی DSM-۵ برای اختلال دلبستگی واکنشی
Error! Bookmark not defined.	ملاک‌های تشخیصی DSM-۵ برای اختلال آمیختگی اجتماعی بازداری نشده

Error! Bookmark not defined.	تشخیص
Error! Bookmark not defined.	تعاریف رفتاری
Error! Bookmark not defined.	بروز و سیر
Error! Bookmark not defined.	ارزیابی اختلالات RAD و DSED
Error! Bookmark not defined.	درمان اختلالات RAD و DSED
Error! Bookmark not defined.	خلاصه فصل
Error! Bookmark not defined.	فصل هشتم: اختلال نقص توجه / بیش‌فعالی
Error! Bookmark not defined.	تاریخچه
Error! Bookmark not defined.	ملاک‌های تشخیصی ADHD براساس DSM-۵
Error! Bookmark not defined.	الف) علائم و نشانه‌های بی‌توجهی
Error! Bookmark not defined.	ب) نشانه‌های تکانشی - بیش‌فعالی
Error! Bookmark not defined.	ابعاد و ویژگی‌های بالینی ADHD
Error! Bookmark not defined.	شیوع
Error! Bookmark not defined.	هم‌ابتلائی‌ها
Error! Bookmark not defined.	سبب‌شناسی
Error! Bookmark not defined.	تبیین‌های زیست‌شناختی
Error! Bookmark not defined.	سیستم‌های عصب کالبدشناختی
Error! Bookmark not defined.	ژنتیک
Error! Bookmark not defined.	عوارض پیش از تولد و حین تولد
Error! Bookmark not defined.	عوامل زیست‌شناختی دیگر
Error! Bookmark not defined.	مفهوم‌سازی‌های روان‌شناختی
Error! Bookmark not defined.	مفهوم‌سازی‌های روانی - اجتماعی
Error! Bookmark not defined.	تأثیرات روانی - اجتماعی و ابعاد مرتبط
Error! Bookmark not defined.	کودکی اول
Error! Bookmark not defined.	کارکرد تحصیلی
Error! Bookmark not defined.	کارکرد خانوادگی
Error! Bookmark not defined.	کارکرد اجتماعی
Error! Bookmark not defined.	کودکی میانی

Error! Bookmark not defined.	کارکرد رفتاری
Error! Bookmark not defined.	کارکرد تحصیلی
Error! Bookmark not defined.	کارکردهای خانوادگی
Error! Bookmark not defined.	کارکرد اجتماعی
Error! Bookmark not defined.	کارکرد هیجانی
Error! Bookmark not defined.	نوجوانی
Error! Bookmark not defined.	کارکرد رفتاری
Error! Bookmark not defined.	کارکرد تحصیلی
Error! Bookmark not defined.	کارکرد خانوادگی
Error! Bookmark not defined.	کارکرد اجتماعی
Error! Bookmark not defined.	کارکرد هیجانی
Error! Bookmark not defined.	ارزیابی
Error! Bookmark not defined.	مصاحبه‌ها
Error! Bookmark not defined.	مقیاس‌های درجه‌بندی رفتار
Error! Bookmark not defined.	سنجش مبتنی بر کلینیک
Error! Bookmark not defined.	مشاهده مستقیم
Error! Bookmark not defined.	دیگر روش‌ها
Error! Bookmark not defined.	درمان ADHD
Error! Bookmark not defined.	داروشناسی روانی
Error! Bookmark not defined.	اثر داروهای محرک
Error! Bookmark not defined.	داروهای غیرمحرک
Error! Bookmark not defined.	مشاجرات شایع در مورد دارودرمانی
Error! Bookmark not defined.	رفتاردرمانی
Error! Bookmark not defined.	مدیریت وابستگی مستقیم
Error! Bookmark not defined.	آموزش رفتاری والدین
Error! Bookmark not defined.	مداخله‌های رفتاری مدرسه‌ای
Error! Bookmark not defined.	درمان ترکیبی
Error! Bookmark not defined.	خلاصه فصل

Error! Bookmark not defined.	فصل نهم: اختلال‌های ایذایی، کنترل تکانه و سلوک
Error! Bookmark not defined.	اختلال سلوک
Error! Bookmark not defined.	همه‌گیرشناسی و سیر
Error! Bookmark not defined.	همبودی نشانه‌های اختلال سلوک
Error! Bookmark not defined.	ابعاد بالینی و تشخیصی
Error! Bookmark not defined.	جنبه‌های تشخیصی مرتبط با فرهنگ
Error! Bookmark not defined.	نظریه‌های سبب‌شناختی
Error! Bookmark not defined.	نظریه‌های زیست‌شناختی
Error! Bookmark not defined.	نظریه ژنتیک
Error! Bookmark not defined.	نظریه هورمونی
Error! Bookmark not defined.	نظریه برانگیختگی
Error! Bookmark not defined.	نظریه نقص عصب روان‌شناختی
Error! Bookmark not defined.	نظریه‌های روان‌پویشی
Error! Bookmark not defined.	نظریه نقص فرامن
Error! Bookmark not defined.	نظریه دل‌بستگی
Error! Bookmark not defined.	نظریه‌های شناختی
Error! Bookmark not defined.	نظریه پردازشگری اطلاعات اجتماعی
Error! Bookmark not defined.	نظریه نقص مهارت‌های اجتماعی
Error! Bookmark not defined.	نظریه‌های یادگیری اجتماعی
Error! Bookmark not defined.	نظریه سرمشق‌دهی (الگودهی)
Error! Bookmark not defined.	نظریه فرایند خانوادگی تحمیلی
Error! Bookmark not defined.	نظریه سیستم‌ها
Error! Bookmark not defined.	نظریه سیستم‌های ساختار خانوادگی
Error! Bookmark not defined.	نظریه جامعه‌شناختی
Error! Bookmark not defined.	نظریه چندسیستمی
Error! Bookmark not defined.	ارزیابی
Error! Bookmark not defined.	رفتار کودک در بافت تعاملی
Error! Bookmark not defined.	مصاحبه‌ها

Error! Bookmark not defined.	.....	مقیاس‌های درجه‌بندی رفتار
Error! Bookmark not defined.	.....	مشاهده رفتاری
Error! Bookmark not defined.	.....	ویژگی‌های مرتبط کودک
Error! Bookmark not defined.	.....	عوامل خانوادگی و فراخانوادگی
Error! Bookmark not defined.	.....	درمان اختلال سلوکی
Error! Bookmark not defined.	.....	اختلال بی‌اعتنایی (نافرمانی) مقابله‌ای
Error! Bookmark not defined.	.....	رابطه تحولی بین اختلال بی‌اعتنایی مقابله‌ای و اختلال سلوکی
Error! Bookmark not defined.	.....	اختلال بی‌اعتنایی مقابله‌ای
Error! Bookmark not defined.	.....	ویژگی‌ها و اختلال‌های همزمان
Error! Bookmark not defined.	.....	شیوع
Error! Bookmark not defined.	.....	دوره یا سیر
Error! Bookmark not defined.	.....	تشخیص افتراقی
Error! Bookmark not defined.	.....	ملاک‌های تشخیصی ۵ - DSM اختلال بی‌اعتنایی مقابله‌ای
Error! Bookmark not defined.	.....	ویژگی‌های خاص وابسته به سن و جنسیت
Error! Bookmark not defined.	.....	عوامل خطر و پیش‌آگهی
Error! Bookmark not defined.	.....	عوامل محیطی و الگوی خانوادگی
Error! Bookmark not defined.	.....	مداخله‌های روانی-اجتماعی برای مشکلات سلوکی
Error! Bookmark not defined.	.....	مداخله‌های خانواده‌مدار
Error! Bookmark not defined.	.....	برنامه آموزش والدین
Error! Bookmark not defined.	.....	خانواده‌درمانی کارکردی
Error! Bookmark not defined.	.....	مداخله‌های چندمؤلفه‌ای
Error! Bookmark not defined.	.....	آموزش مهارت‌های حل مسئله کازدین به همراه آموزش مدیریت والدین
Error! Bookmark not defined.	.....	درمان چندسیستمی
Error! Bookmark not defined.	.....	برنامه‌های اجتماع‌محور
Error! Bookmark not defined.	.....	الگوی مکان پیشرفت / آموزش خانواده
Error! Bookmark not defined.	.....	درمان چندبعدی مراقبت پرورشی
Error! Bookmark not defined.	.....	اختلال انفجاری متناوب
Error! Bookmark not defined.	.....	شیوع

Error! Bookmark not defined.	سیر و پیش آگهی
Error! Bookmark not defined.	سبب شناسی
Error! Bookmark not defined.	درمان
Error! Bookmark not defined.	جنون آتش افروزی
Error! Bookmark not defined.	شیوع، بروز و سیر
Error! Bookmark not defined.	سبب شناسی
Error! Bookmark not defined.	درمان
Error! Bookmark not defined.	جنون دزدی
Error! Bookmark not defined.	شیوع، بروز و سیر
Error! Bookmark not defined.	سبب شناسی
Error! Bookmark not defined.	درمان
Error! Bookmark not defined.	خلاصه
Error! Bookmark not defined.	فصل دهم: پایه های زیستی اختلالات روانی و درمان های دارویی
Error! Bookmark not defined.	مدارهای عصبی
Error! Bookmark not defined.	سیناپس
Error! Bookmark not defined.	انتقال دهنده عصبی گلو تاما ترژیک
Error! Bookmark not defined.	انتقال دهنده عصبی گابا آرژیک
Error! Bookmark not defined.	انتقال دهنده عصبی کولینرژیک
Error! Bookmark not defined.	انتقال دهنده عصبی سروتونرژیک
Error! Bookmark not defined.	انتقال دهنده عصبی دوپامینرژیک
Error! Bookmark not defined.	انتقال دهنده عصبی نور آدرنرژیک
Error! Bookmark not defined.	داروهای روان پزشکی
Error! Bookmark not defined.	داروهای محرک
Error! Bookmark not defined.	آگونیست های α_2 آدرنرژیک
Error! Bookmark not defined.	داروهای ضد افسردگی
Error! Bookmark not defined.	مهارکننده های انتخابی باز جذب سروتونین
Error! Bookmark not defined.	مهارکننده های باز جذب سروتونین و نوراپی نفرین (ونلافاکسین، دولوکستین)
Error! Bookmark not defined.	بوپروپیون

داروهای آگونیست/آنتاگونیست سروتونین و نورآدرنرژیک - ترازودون و

Error! Bookmark not defined.	نغازودون
Error! Bookmark not defined.	مهارکننده‌های مونو آمین اکسیداز
Error! Bookmark not defined.	ضدافسردگی‌های سه حلقه‌ای
Error! Bookmark not defined.	تثبیت‌کننده‌های خلق (لیتیم، ضد تشنج‌ها)
Error! Bookmark not defined.	لیتیم
Error! Bookmark not defined.	والپروات
Error! Bookmark not defined.	کاربامازپین
Error! Bookmark not defined.	لاموتریژین
Error! Bookmark not defined.	گاباپنتین
Error! Bookmark not defined.	داروهای ضدروان‌پریشی
Error! Bookmark not defined.	ضداضطراب‌ها و خواب‌آورها
Error! Bookmark not defined.	بنزودیازپین‌ها
Error! Bookmark not defined.	بوسپیرون
Error! Bookmark not defined.	آنتی‌هیستامین‌ها
Error! Bookmark not defined.	خواب‌آورهای غیر بنزودیازپینی
Error! Bookmark not defined.	ملاتونین
Error! Bookmark not defined.	خلاصه فصل
Error! Bookmark not defined.	منابع
Error! Bookmark not defined.	واژه‌نامه انگلیسی به فارسی
Error! Bookmark not defined.	واژه‌نامه فارسی به انگلیسی
Error! Bookmark not defined.	فهرست موضوعی
Error! Bookmark not defined.	فهرست اعلام

پیشگفتار

سپاس خداوند بزرگ را که توفیق نگارش کتاب *روان‌شناسی بالینی کودک و نوجوان* را به مؤلفان اعطا کرد. روشن است که در فرایند گسترش پرشتاب علم، نمی‌توان فقط به منابع موجود اکتفا کرد، بلکه شایسته است با نگاهی تازه و با دستاوردهای نظری-تجربی جدید، پیکره علم و به‌ویژه روان‌شناسی را به‌روز کرد. در این زمینه، ضمن ارج نهادن به تلاش صاحب‌نظران و اندیشمندان که با انتشار مطالعات علمی - پژوهشی خود در حیطه‌های مختلف علوم، به‌ویژه علم روان‌شناسی، پیکره علوم را تقویت کرده‌اند، مؤلفان حاضر با هدف پاسخگویی به نیازهای جامعه علمی، به‌ویژه دانشجویان عزیز رشته روان‌شناسی (گرایش‌های مختلف)، بر آن شدند که با بهره‌گیری از نتایج پژوهش‌های جدید و نیز تجربیات آموزشی و فعالیت‌های تخصصی و حرفه‌ای خود در کلینیک‌ها و مراکز مشاوره به تألیف کتاب حاضر همت گمارند.

با عنایت به اینکه روان‌شناسی بالینی پیکره واحدی است متشکل از اجزای مختلف، اگر پژوهش و پیشگیری را بدنه آن در نظر بگیریم، تشخیص و درمان، دو بال پرواز آن‌اند که این رشته را به اوج می‌رسانند. تشخیص^۱، فرایندی است که طی آن، درمانگر براساس داده‌ها و اطلاعات مربوط به درمانجو به یک برچسب^۲ تشخیص می‌رسد و نوع اختلال او را معین می‌کند. اطلاعات درباره درمانجو از مجاری و منابع مختلفی به‌دست می‌آید که روان‌شناس بالینی با مهارت حرفه‌ای خود آنها را گردآوری و در چارچوبی معنادار یکپارچه می‌کند. گرفتن شرح حال به‌هنگام پذیرش و اطلاعات در زمینه تاریخچه شخصی و خانوادگی درمانجو، تحلیل نتایج آزمون‌های اجراشده و بالاتر از همه، مصاحبه بالینی با خود درمانجو و اطرافیانش (والدین، همسر، فرزندان، همکاران، همکلاسی‌ها و دوستان)، به‌عنوان منابع اصلی کسب اطلاعات لازم، و نیز انسجام بخشیدن به آنها برای دسترسی به تصویری روشن از وضعیت درمانجو و تشخیص علمی و معتبر، امری ضروری است که خود، مبنایی برای درمان وی تلقی می‌شود. یکی از عناصر مهم تشخیص این است که روان‌شناس بالینی به درک درستی از نشانه‌ها و علائم درمانجو دست یابد و مشخص کند که این علائم تا چه حد با معیارهای تشخیص اختلالی خاص مطابقت می‌کند. عنصر اساسی دیگر در فرایند تشخیص این است که

---

۱. diagnosis

۲. lable

متخصص بالینی باید دست به تشخیص افتراقی^۱ بزند؛ یعنی اطمینان یابد که سایر تشخیص‌های احتمالی (مشابه) منتفی است، زیرا در خیلی از موارد، امکان همپوشی، هم‌بندی یا همبودی^۲ علائم بیماری‌ها و اختلالات مختلف روان‌شناختی وجود دارد.

تشخیص اولیه که در آغاز ورود مراجع برای دریافت خدمات روان‌شناختی و روان‌پزشکی گذاشته می‌شود، ممکن است با تشخیص نهایی یکسان یا متفاوت باشد. تشخیص نهایی، تمام اطلاعات به‌دست‌آمده در طول مرحله تشخیص و درمان را در برمی‌گیرد. متخصصان بالینی به اهمیت دقت در تشخیص نهایی واقف‌اند، زیرا این برچسب، زمینه را برای کل برنامه درمان آماده می‌سازد. برای رشد مراجع و عوامل مؤثر بر حالت روانی فعلی او، جمع‌بندی موردی^۳ تشخیص را از یک شماره کد، به اطلاعات توصیفی پرمایه‌ای درباره تاریخچه مشخص مراجع تبدیل می‌کند. این اطلاعات توصیفی به متخصص بالینی کمک می‌کند تا برنامه درمانی را تدارک ببیند که پاسخگوی نشانه‌های درمانجو، تجربیات گذشته منحصربه‌فرد و توانایی آینده او برای رشد و نمو باشد. این جمع‌بندی موردی در مقایسه با تشخیص ساده، تصویر کامل‌تری از تشخیص را در اختیار می‌گذارد. در واقع متخصص بالینی در جمع‌بندی موردی، فرضیه‌ای را درباره علت‌های اختلال مراجع مطرح می‌کند. این فرضیه، نقطه آغازی برای متخصص بالینی است تا برنامه درمانی را تدارک ببیند و او را در تصمیمات متعددی که بعداً باید یاد بگیرد، راهنمایی می‌کند (هالجین و ویتبورن، ۲۰۰۴، ترجمه سید محمدی، ۱۳۸۳).

با توجه به آنچه درباره تشخیص گفته شد، می‌توان ادعا کرد که تشخیص درست، پایه اتخاذ شیوه درمانی مناسب است. اولین و مهم‌ترین مرحله فرایند درمانگری^۴، تعیین اهداف درمان شامل هدف‌های کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت است. هدف نهایی و بلندمدت درمان، تغییر دادن اساسی و عمیق شخصیت مراجع و روابط او با دیگران است تا بتواند بر مشکلاتش غلبه پیدا کند. بنابراین، درمانگر باید برنامه درمانی را اجرا کند که این کار مستلزم تصمیم‌گیری درباره مکان مناسب درمان، نوع درمانگری و دیدگاه نظری است.

این کتاب چاپ دوم از کتاب «روان‌شناسی بالینی کودک و نوجوان» است. چاپ قبلی در هفت فصل تدوین شده بود، اما با توجه به اینکه در سال ۲۰۱۳ ویراست جدید

---

۱. differential diagnosis

۲. co morbidity

۳. case formulation

۴. psychotherapy

راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی (DSM-۵) منتشر شده و تغییرات اساسی در آن انجام گرفته است، در چاپ دوم این کتاب نیز تغییرات مهمی ایجاد شده و برخی فصول همچون فصل اختلالات مرتبط با وسواس، فصل اختلالات مرتبط با استرس و آسیب و فصل پایه‌های زیستی اختلالات روانی و درمان‌های دارویی به چاپ جدید اضافه شده است.

چاپ دوم این کتاب در ده فصل تنظیم شده است. فصل اول به کلیات موضوع روان‌شناسی بالینی کودک و نوجوان اختصاص دارد؛ این فصل با تعریف روان‌شناسی بالینی و سابقه علمی روان‌شناسی بالینی کودک شروع می‌شود و با طبقه‌بندی اختلالات روانی کودکان و نوجوانان به پایان می‌رسد. در فصل دوم روش‌های تحقیق روان‌شناسی بالینی کودک و نوجوان توصیف شده است. سنجش و ارزیابی در روان‌شناسی بالینی کودک و نوجوان به‌منظور شناخت علمی و تشخیص درست اختلالات روانی در کودکان و نوجوانان مطالب فصل سوم کتاب را تشکیل می‌دهند. با توجه به تجربیات بالینی مؤلفان، از میان انواع اختلالات رایج در دوران تحولی کودکی و نوجوانی، اختلالات خلقی (افسردگی و دوقطبی)، اختلالات اضطرابی، اختلالات مرتبط با وسواس و اختلالات مرتبط با استرس و آسیب در کودکان و نوجوانان انتخاب و در فصول چهارم، پنجم، ششم و هفتم به تفصیل و با عنایت به ماهیت اختلال، سبب‌شناسی، نظریه‌های موجود درباره پدید آمدن اختلالات، ارزیابی و راهکارهای درمانی بیان شده است. در فصل هشتم اختلال نقص توجه- بیش‌فعالی بررسی شده و از منظر سبب‌شناسی، ملاک‌های تشخیصی، همه‌گیرشناسی، ارزیابی و درمان تبیین شده است. فصل نهم به توصیف و تبیین اختلال‌های رفتار ایدایی، سلوک و کنترل تکانه پرداخته است. آخرین فصل کتاب (فصل دهم) به زمینه‌های زیستی اختلالات روانی و درمان‌های دارویی اختلالات اختصاص داده شده است. پایان‌بخش کتاب، واژه‌نامه، فهرست اسامی و فهرست موضوعی است.

اثر حاضر که براساس آخرین ویراست «راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی (DSM-۵)» تدوین شده، برای اغلب کارشناسانی که با مسائل روان‌شناسی و روان‌پزشکی سروکار دارند، مطالب مناسبی را فراهم کرده است و جمعیت هدف آن، دانشجویان کارشناسی، کارشناسی‌ارشد و دکتری رشته‌های روان‌شناسی بالینی، سلامت، کودکان استثنایی، عمومی، کودک و نوجوان، مشاوره و راهنمایی و مددکاری اجتماعی است که امید می‌رود برای آنان سودمند باشد.

مؤلفان در تدوین کتاب حاضر، از حمایت‌های انتشارات آوای نور برخوردار بوده‌اند. همچنین در چاپ دوم کتاب آقایان دکتر محمدحسن آسایش و دکتر نظام‌الدین رستم کلایی و خانم‌ها مرجان حسنی‌راد و کتایون حلمی با سرپرستی و نظارت دکتر محمدحسن آسایش در تدوین و فرایند ویراستاری و چاپ دوم تلاش‌های زیادی کردند که شایسته است از ایشان و تمام کسانی که به‌نحوی در انتشار این اثر سهیم بوده‌اند، تشکر و قدردانی شود.

بدیهی است این اثر همانند سایر آثار و منابع علمی، دچار کاستی‌ها و ضعف‌هایی است؛ بنابراین، از استادان بزرگوار، اعضای محترم هیأت علمی دانشگاه‌ها، دانشجویان عزیز (به‌ویژه دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی) و صاحب‌نظران و خوانندگان محترم، خواهشمندیم ما را از نظرها، پیشنهادهای و انتقادهای خود بهره‌مند سازند تا در چاپ‌های بعدی از آنها در ارتقای این اثر سود جوییم. امید است این کتاب در تعمیق و ترویج دانش کاربردی در حوزه روان‌شناسی بالینی کودک و نوجوان در کشور سودمند واقع شود و دانشجویان این رشته بتوانند به‌صورت کاربردی از آن استفاده کنند.

دکتر فرامرز سهرابی
استاد دانشگاه علامه طباطبائی

دکتر محمد خدایاری فرد
استاد دانشگاه تهران

